degėsiais, moliu, organikos liekanomis. Duobėje buvo gausu XVI–XVIII a. būdingų plokštinių koklių fragmentų bei buitinės keramikos. Dėl nepalankių sąlygų (nenorėta kastis žemiau pamatų lygio) ūkinė duobė iki galo neištirta.

Archeologinių tyrinėjimų metu aptikti radiniai datuojami XIV(?)–XX a. Ankstyviausiais radiniais galėtume laikyti atsitiktinius XIV a. būdingus buitinės keramikos fragmentus. Fiksuotas apie 3 m storio kultūrinis sluoksnis, susiformavęs XVI–XX a. Ankstyviausi nejudinti kultūrinio sluoksnio horizontai datuojami XVI a. Įžemis (smėlis) fiksuotas 2,5 m gylyje.

The excavations at Pranciškonų Street 4

Excavations were conducted inside the building at Pranciškonų Street 4 in 2009–2010. A field survey, during which it was determined that trenches and test pits had been excavated near the foundations in the surveyed premises, was conducted during the first stage of the work. This earth work had been conducted without KPD permission. Who, when, and for what purpose these excavations had been conducted were not determined. The existing situation was recorded during the survey: the unearthed foundations and trench walls were cleaned, photo recording was conducted, measurements taken, and the more valuable archaeological finds collected.

A field evaluation was conducted during the second work stage (Fig. 1). During it two test pits (about 9 m^2) were excavated. Fragments of ordinary and arched masonry walls were recorded in test pit 1, a fragment of a small oven dating to the 19th century and a fragment of an oven pad dating to the 18th century (?) in test pit 2.

A total area of about 80 m^2 was excavated in a full excavation. Two cylindrical ovens, the purpose of which was not completely determined, were discovered beside each other at a depth of about 10 cm in the SE corner of the premises (Figs. 2, 3). Two 17th-century masonry structures and two paving fragments were also unearthed (Figs. 4, 5). A storage pit dating to the 16th–17th century (?) was recorded in the central part of the premises. A cultural layer up to 3 m thick that was formed in the 16th–20th centuries was recorded during the excavation. The earliest undisturbed cultural layer horizon dates to the 16th century.

Eugenijus Butėnas

Žvalgomieji tyrinėjimai ir tyrinėjimai Universiteto gatvėje

2009 m. UAB „Luidas“ užsakymu vykdyti archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, rekonstruojamoje Universiteto gatvės atkarpoje. Tyrinėjimai planuoti ir vykdyti tik važiuojamojoje gatvės dalyje, jos atkarpoje nuo sankryžos su Šventaragio gatve, link sankryžos su Gedimino prospektu ir iki sankryžos 30 m atstumu. Visas tyrinėtas plotas (apie 400 m^2), atsižvelgiant į gatvės važiuojamosios dalies rekonstrukciją, buvo suskirstytas į 4 plotus (jų ribas lėmė gatvės ašinė linija, t. y. jos vidurys).

Archeologiniai tyrimai pradėti nuo žvalgomųjų tyrinėjimų. Kiekviename tyrinėjimams numatytame plote iki 1,5 m gylio buvo kasami šurfai (iš viso 6), siekiant nustatyti kultūrinio sluoksnio sudėtį, intensyvumą. Re-

konstruojant gatvės dangą, archeologiniai tyrinėjimai vykdyti iki projektinio gylio (1,1–1,3 m).

Žemės judinimo vietose, susijusiose su viešbučio „Kempinski“ (buvęs Vilniaus centrinio telegrafo pastatas, Universiteto gatvė 14) įrengimu, t. y. įvairių požeminių komunikacijų (vandentiekio trasos, kanalizacijos ir t. t.) vietose, tyrinėta tranšėjų vietose iki projektinio gylio – 1,8–2,4 m.

Visuose šurfuose aptiktas permaišytas, perkastas kultūrinis sluoksnis. Jis nukentėjo XIX a. II pusėje, kai Universiteto bei Vrublevskio gatvėmis buvo kasama tranšėja nuotekų sistemai (ja naudojamasi iki šių dienų). Šurfuose aptikta keramika (buitinė ir statybinė) suardytą kultūrinį sluoksnį leidžia datuoti XVI a. pabaiga – XIX a.

Kiek įvairesnės ir įdomesnės medžiagos aptikta ***šurfe 4.*** Jame, be jau minėtos įvairios paskirties keramikos, aptikta odinės avalynės fragmentų (kulnų, sukaltų metalinėmis vinutėmis, padų). Taip pat H_{abs} 91,35–91,76 m gylyje rastas neaiškios paskirties iš medinių lentų suformuotas paklotas. Aptikta medinio pakloto dalis (?) buvo 3,1 m ilgio ir 1,1–1,3 m pločio. Pakloto lentos – 22–28 cm pločio ir 5–8 cm storio. Jos sumontuotos ant medinių netaisyklingo kvadrato skerspjūvio tašų. Tvirtinimo detalių (vinių) neaptikta.

Įrengiant požemines komunikacijas, aptikta mūro likučių, datuojamų XVI–XVII a. Tai pamatinė įvairios paskirties statinių dalis. Išskirtinis dėmesys skirtinas *mūrui M1*. Šis mūras orientuotas Universiteto gatvės (ŠV) kryptimi. Aptiktas 5,2 m ilgio ir apie 1,5 m pločio mūro fragmentas (mūro viršus fiksuotas H_{abs} 92,20 m, o apačia – H_{abs} 90,48 m). Jis iš abiejų pusių apiręs, todėl pirminio mūro storio nustatyti nebuvo galimybių. Išplėsti tyrinėjimus trukdė įvairios požeminės komunikacijos.

Aptariamasis mūras gali būti Marijos Magdalietės, dar vadinamųjų Šlapiųjų miesto vartų liekanos, apardytos vėliau klojant kanalizacijos kolektorius ir kitokias požemines komunikacijas. Architektas R. Zilinskas savo išvadose apie šį mūrą nurodo, kad „atkastasis mūras eina ne visai stačiu kampu miesto sienos atžvilgiu, tačiau 1737 m. miesto plane abipus vartų pavaizduotas trumpos sienos atkarpos lūžis buku kampu“.

The field evaluation and excavation at Universiteto Street

In 2009 excavations (about 400 m^2) were conducted in the carriageway of a segment of Universiteto Street under construction. Initially six test pits were excavated to a depth of up to 1.5 m. In performing the earth work, excavations were conducted to the planned depth of 1.1–1.3 m.

A mixed cultural layer disturbed in digging a sewerage system trench in the second half of 19th century was discovered in the test pits. The discovered structural ceramics and household pottery allows the cultural layer to be dated to the late 16th–19th centuries. Fragments of leather footwear were discovered in test pit 4. A floor of wooden boards with no clear purpose was also recorded in it.

In installing the underground utility networks, the remains of a masonry wall dating to the 16th–17th century and a masonry wall oriented in the direction of Universiteto Street (NW) were discovered. A 5.2 x about 1.5 m fragment of the latter wall was recorded. It had crumbled on both sides and therefore no possibility of determining the wall's original

thickness existed. This wall could be the remains of the Mary Magdalene or Šlapieji (Wet) city gate, which was later disturbed in laying underground utility networks.

Linas Girlevičius

Tyrinėjimai Vilniaus gatvėje 41

2009 m. rugsėjo–spalio mėnesiais APC „Antiqua“ atliko archeologinius tyrinėjimus ir archeologinius žvalgymus Vilniaus senamiestyje, sklype Vilniaus gatvėje 41. Šiame sklype esančio pastatų komplekso ŠV dalyje XIX a. pabaigoje – XX a. statytame pastate pagal projektą numatoma įrengti rūsį. Planuota ištirti visą numatomo pastatyti rūsio vietos plotą. Tačiau, pakoregavus statybinių darbų eigą, išsamūs archeologiniai tyrinėjimai atlikti tik juostinių pamatų kapitalinės sienos (rūsio Š sienos) statybos vietoje, apie 50 m^2 plote. Archeologiniai žvalgymai atlikti griaunamo šioje vietoje stovėjusio kiemo korpuso vietoje, apie 340 m^2 plote.

Tikslių duomenų apie tai, koks sklype Vilniaus gatvėje 41 buvo užstatymo pobūdis, kam priklausė čia XIV–XVI a. stovėję pastatai, nėra. XVI a. pabaigoje dabartinių rūmų vietoje stovėjo 3 vienaukščiai namai. Manoma, kad čia, greta Vilniaus (Vilijos) gatvės, stovėjo miestiečių namai. Vilniaus senamiesčio kontekste neįprasta, kad namai stovėtų taip arti vienas šalia kito. XVII a. pradžioje prie Vilniaus gatvės ir ties Vilniaus ir Klaipėdos gatvės sankryža stovėję namai sujungti į vieną. Išliko šių pastatų rūsiai. Sujungus pastatus, pastatyti dabar paminklo statusą turintys Radvilų mažieji rūmai (unikalus objekto kodas Kultūros vertybių registre – 644). Rūmai buvo ilgesni, nei išlikę iki šiol, tai pavaizduota vadinamajame Fiurstenhofo Vilniaus miesto plane (apie 1737–1740). Namo ŠV dalis prie Klaipėdos gatvės neišlikusi. Iki šiol išlikusios rūmų dalies kiemo fasade buvo dviaukštė 9 arkų arkada. XVIII a. viduryje rūmai degė. Po gaisro arkada užmūryta, permūrytas kiemo fasadas. XVIII a. pabaigoje – XIX a. rūmuose buvo teatras, vėliau – butai. Apie sklypo užstatymo istorinę raidą galima spręsti iš istorinių planų. XIX a. vidurio – XX a. I pusės planuose matoma, kad kiemo užstatymo tankis didėjo, kiemo ŠV dalis iš rekreacinės (sodo su pavėsinėmis) virto ūkine zona. Po II Pasaulinio karo ilgą laiką kiemo V dalyje esantys kiemo korpusai stovėjo apleisti, tarybiniu laikotarpiu dalis statinių perstatyti į garažus.

Archeologiniai tyrinėjimai sklype Vilniaus gatvės 41, rūmų rūsio patalpose ir vidiniame kieme atlikti 1980 (žr. *LIIR*, f. 1, b. 835), 1989 ir 1991 (žr. *LIIR*, f. 1, b. 1735) m. Fiksuotas iki 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis, ankstyviausi radiniai datuoti XIV a., ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas – XV a. Archeologiniai tyrinėjimai 700 m^2 plote atlikti į V nuo numatytos tyrinėti vietos esančiame sklype Klaipėdos gatvėje 7 (žr. *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 125–127). Tyrinėjimai atlikti čia stovėjusių didikų Oskierkų rūmų vietoje. Ankstyviausi tyrinėtame plote aptikti mūrai datuoti XV a. Ankstyviausiame kultūrinio sluoksnio horizonte aptikta XV–XVI a. datuojamų archeologinių radinių (žr. *LIIR*, f. 1, b. 1652).

2009 m. sklypo Vilniaus gatvėje 41 ŠV dalyje tyrinėtame ***plote 1*** atkasti anksčiau stovėjusio pastato dalies pamatai – PR kampas (1 pav.). Greta aptiktas su buvusiu pastatu susijęs akmenų grindinys. Pamatai datuoti XVII a. I puse, jie sietini su vadinamajame Fiurstenho-